מסורת הש"ס

גמ' ג) [שבת קמ:] מיר נג: פסחים יד: [יט: עט.] ג) [נקמן טו: ושם נסמן] ג) ע"ז סט. [ע"ש] ד) שם סח. ה) נקמן ד. **רש"י** ו) [קף כד:] **תוס'** ז) [פ"ק דמנחות] ח) [ל"ל דמיגו] **ט)** [וע"ע תוס' פסחים סו. ד"ה תומם ותום' זבחים מו. ד"ה לחזקו]

הגהות

תוס' ד"ה אלא מהכא. גרסינן וכ"ג מסיפא דהך דהמניח בפ' בתרא דע"ז כו'. כ"ל:

(מהדו"ש)

תורה אור

רש"י א) וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא:

(ויקרא יא, לג-לד)

ב) לֹא תַקֵּף חֵרֶשׁ וְקֶפֶּץ עֹוֶר לֹא תִתֵּן מִכְשׁל לִפְנֵי עִוֵּר וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ:

(ויקרא יט, יד)

א חרב הרי הוא כחלל. טומאות של מת הרחוות לטמא כלי כגון מת והטוגע בו להוי מיהא ג' הטומאה לס נגע בהס מתכות נעשה כיולא בו ושם נגע במת הוי לגדי לגדות [הטומאה] ושם בטומאת נגע הוי ג' מגל רשמן ושני אין מטמאין כלים והאי סכין נעשה ג' והאי מרב הרי הוא כחלל כהכ לא לגיעטיך דבגלאו הכי נמי מצי מטמא בשר דגבוה הוי ג' הטומאה וסכין רשמן וכשר שני לגא רבותא קאמר דאפילו רשמן דאיטמי בשרין. דהוי האי גברא רשמן ולא מטמא הסכין אלין כי מקבל טומאה לגא מג' הטומאה לגא מליט במורה דמקבל טומאה מרשמן ושני לגא לוכל ומשקה כדכתיב (ויקרא יא)[א] כל מאר במוכו יטמא ומאיך ליה מכל האוכל מאר יאכל לוכלים ומשקים מיטמאים מאויר כלי מרם שהוא רשמן ועוסה למה שבמוכו שני ואין כלי מיטמא מאויר כלי מרם שאם היה כלי נתון במוכו ונטמא המיגן השני טהור והכי מפרש בשלהי פירקין[ו]: **קרומית של קנה.** פשוטי כלי עץ ולא מקבלי טומאה: מציי מהדר לתרויי לכתחלה ולישנד למשקה דמתניתין: **ואפילו בותי.** מוסרין לו בהמה לכתחלה לשחוט דמלוה שהאוזקו בה היא לגבי ישראל יולא ונכנס לגא ימסור לו לשחוט דאע"ג דהאוזקו בה לעלמא נגיעות לגיה להו לפני יאכלו ישראל נגיעות לגיה להו לפני עור לגא תתן מכשול (שם יט)[ב] לגא כשאעו שלא יתן לתן בדרך עור להפילו: **אבלו מותר לאבול.** להא לעלמא זהיר בה והיינו דיעבד דמתניתין: **חוץ מחש"ו דאפילו דיעבד נמי לא.** להא לדיעבד קיימינן: **שמא ישחו.** לקמן מפרש תמלי נקט לשון עתיד: **אפילו לכתחלה.** והכא קתני נמחריס רואין תותם שחטו דיעבד: **אמר רבא.** והיכא דישראל יולא ונכנס שהשקו לכתחלה נמי ימסור לכתחלה: **והא תנן.** בפרק בתרא דמסכת ע"ז דתע"פ שישראל יולא ונכנס מותר שלשה מקתפי עובד כוכבים ללשה ושני ישראל ולא נגע הכא נמי מקתפי השתא שלי ומזי ליה: **מי קתני.** מניח לפס עובד כוכבים בתנותו ויולא ונכנס דשמע לכתחלה: **אין השומר.** לא היין: **צריך שיהא יושב ומשמר בו'.** ריבא לפיפא לא מקשי לגא זו לא זו קתני כלומר לא בדיעבד דווקא שלא לפילו לכתחלה: **רב אשי אמר.** גרס: **לתיאבון.** כי לא מסכח היתר מכיל גבילות ומתמר שהסכין בדוקה ונתונה בידו שחיט שפיר דכל כמה דמני למיכל היתירא לא מכיל ליסורא וכי היו לו סכין בדוק לא טרח להדורי בתר סכין יפה לפ זו פגומה: נמצאת

ב[א]חרב הרי הוא כחלל אב הטומאה הוא לטמייה לסכין ואזל סכין וטמיתיה לבשר אלא דאיטמי בשרין ואי בעית אימא לעולם דאיטמי במת וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה דתניא [ב]בכל שוחטים בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה אבי אמר הכי קתני הכל שוחטין ואפילו כותי במה דברים אמורים בשישראל עומד על גביו אבל יוצא ונכנס לא ישחוט ואם שחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אכותי הא אמרת כשישראל עומד על גביו שחיט אפילו לכתחלה קשיא אמר רבא ויוצא ונכנס לכתחלה לא [ג]והתנן [ד]המניח עובד כוכבים בחנותו וישראל יוצא ונכנס מותר התם מי קתני מניח המניח קתני דיעבד אלא מהכא [ה]:אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אלא אע"פ שיוצא ונכנס מותר אלא אמר רבא הכי קתני הכל שוחטין ואפי' כותי בד"א כשישראל יוצא ונכנס אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו ושמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אכותי הא אמרת אפילו יוצא ונכנס שחיט לכתחלה קשיא רב אשי אמר הכל שוחטין [ד]ואפילו ישראל מומר למאי לאכול נבילות לתיאבון וכדרבא [ה]דאמר רבא [ה]ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק

כגון דבדק קרומית של קנה. ומס תמר והיינך שמוט בקרומית של קנה והס בעינן כלי כלמוכח בסוף המולה (מנחות דף פב:) ובסוף לס מטמא (זבחים דף נז:) דלריס מלכתיב ויקח לת המלכלת לשחוט לת בהו לעולה טהורה כלי וילפינן כולהו מעולה ו"ל כגון לתיקנה לקרומית [ו] ושמלה כעין כלי ולע"ג לקיימה לן כרבי לתמר [ז] פ' המליל (סוכה דף נ:) לין עושין כלי שרת של עץ ופליג מר' יוסי בר רבי יהודה לתמר בפרק המליל עושין כלי שרת של עץ לשחיטה קדשים לף בעינן כלי שרת [ח] דבפרק המולה (מנחות דף עח:) לתמרי דסכין מקדשה ככלי שרת וכן משמע במוסקפת[ט] דקתני חומר בקמיצה מבשחיטה שהקמיצה טעונה כלי והשחיטה לינה טעונה כלי לף לפילו קרומית של קנה ועל כרחך לף בעי לגמיר דלינה טעונה כלי כלל דהא ילפינן מעולה דטעונה כלי לף ללינה טעונה כלי שרת לתמר מילו יש לדמות לף בעינן כלי יפה לתמר ולף פסלינן קרומית של קנה משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א) כדפריך גמרא בסולה (דף יד:) גבי כפיפה מצרית דהשם דורון הוא דדרך להגילו בכלי נאה אבל בשחיטה לף מיישינן מי נמי כפיפה מצרית מכוערת יותר מקרומית של קנה וכיצי לפריס היה מביא רליס מלמען בפרק ליזהו מקומן (זבחים דף מז.) שחיטתן בלפון ולילו שחיטתן בכלי שרת לף לף קתני דלקתני גבי קבלה ולין זה רליס דגבי קבלה נמי לף לזכיר לף לשמועינן דבעי שיהא גם הכלי בלפון לפפוקי שם הכלי בדלוס והבהמה בלפון והדם מקבל במוכו מלא דבקדשים קליס לף בעי לפון לף לזכיר שרת [י] דבפרק המולה (מנחות דף עח:) ובפ' כל הזבחים שקבל דמן (שם פו.) [י]דמן קדשים קליס שחיטתן בפניס וקבול דמן בכלי שרת בפניס המס נמי מתא לשמועינן דבעי שיהא הכלי בפניס לפפוקי שם רוב הכלי במוך ומיעוטו בפניס ומקבל הדם במיעוט שבפניס מע"ג שלין נפסל ביולא[יא]: **המניח** קתני דיעבד. לגו לשמויי לליגא לתיבי קתני להא מגי נמי לף שרי בדיעבד בלף מוסך כזית בשר לגא להקשות על דברי רבא שמדקדק מכאן דשרי לף לכתחלה לי נמי כל זמן שיכול לתקן על ידי חוסך כזית בשר יש לו לתקן לבל לי ליתא לכותי קתני שרי: **המניח** קתני דיעבד. לף בעי למימר דמשמע דיעבד ולא לכתחלה להא מסיק דשרי לכתחלה לגא קתני דיעבד משמע ות"ת לקמן (לף טו:) גבי השוחט במגל יד וגבי השוחט בחד צפוף (לקמן לף כז.) לייק השוחט דיעבד לין כו' וי"ל לשחיטתן כשרה סמיך התם דמשמע דיעבד לבל קשה [ז] ממתניתין דהמקנח לשמו (סוטה לף ב.) ופ' חבית (שבת לף קמז.) גבי הרוחן נמי מערה לייק בגמרא דיעבד לין לכתחלה לף: [ועיין תוס' סוטה ב. ד"ה המקנח דיעבד]: **אלא מהכא.** גרס ולף גרס מסיפא להך דהמניח בפ"ב דמסכת ע"ז (לף פט.) וההיא לשון השומר היא בפ' ר' ישמעאל (שם לף.): **אין השומר צריך בו'.** משמע הכא לשון צריך משמע לכתחלה וקשה דבריס גיטין (לף ד:) גבי הא דאמר רבה לפי שאין בקיאין לשמה פריך עלה מהא דתנן המניח גט ממדינה למדינה היה לריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם הא בתוהא מדינה לף לריך ומאני לף תימא הא בתוהא מדינה לף לריך לגא הא ממדינה למדינה בע"י לף לריך ופריך הא בהדיא קתני לה המניח גט בע"י אין לריך בו' ומאני מי מהדיק ה"ק ה"מ דיעבד בו' והיכי ה"ל דיעבד הא אין לריך משמע לכתחלה דכשמשמע הכא ובקונטרס פי' שם דהכי פריך הא בהדיא קתני לה וכיון דשמועינן לה מדיוקא דריבא סיפא לשון מיצטריך ומאני דאי מריבא ה"ל דוקא דיעבד להכי מצטריך סיפא לשמועינן לפילו לכתחלה לבל נשון מי מהניא לף משמע הכי וי"ל להתם כיון שיכול לתקן בדיעבד כדקאמר בהחוא פרקא (שם ה:) שיטלנו היממה ויחזור ויתננו לה בפני עניס ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם שייך למיתני אין לריך לכומר אין לריך לחזור וליטול חותו היממה ג"ל התם ה"ל ה"מ דיעבד לכתחלה לריך שירמה כתיבת הגט ותחימה ואם לף רמה ה"ל אין לריך לחזור ולכתוב לגא יתן לה לע"פ שלא רמה קמ"ל לכתחלה נמי אין לריך לרמות וע"ל דהכא דייק משום דקתי מריבא דתני דפ' ר' ישמעאל (ע"ז לף פא.) בעיר שכולה עובדי כוכבים לסור עד שיהא שם שומר והלר תני אין השומר לריך בו' משמע שבא לפרש דיוקא ונכנס תשיב כשומר גמור והייט כשומר לריבא: **אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן לו.** ואם תאמר כיון דלרבא מדאמר שחיטה ליין נסך בא ומלאו ליסורי לגא מוסך כזית בשר וונתן לו כמו ליין נסך דשרי בממניתין בפ' ר' ישמעאל (ע"ז לף פ:) בעובד כוכבים שנמלא בלד הבור בשלין לו מלוה עליו וי"ל כדפריבים לעיל כיון שיכול לברר על ידי כזית בשר יש לו לברר:

בודק

הוקדש לעילוי נשמת אמנו מרת **יהודית שפין** ע"ה ב"ר **מנחם מאיר** ז"ל נלב"ע כ"ב כסלו תשל"ט

מסכת מכשירין
פרק ד' משנה ד'

חָבִית שֶׁיָּרַד הַדֶּלֶף לְתוֹכָהּ, בַּיִת שֶׁמַּאי אוֹמְרִים, יְשַׁבֵּר. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים, יְעָרֶה. וּמוֹדִים שֶׁהוּא מוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ וְנוֹטֵל פֵּרוֹת מִתּוֹכָהּ, וְהֵם טְהוֹרִים:

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ה מהלכות טומאת אוכלין הלכה ג:
ח ב מיי' פי"ב מהלכות מאכלות אסורות הלכה י"ח סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קכט סעיף ג:
ט ג מיי' שם פי"ג הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סימן קלח סעיף ג:
י ד ה מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה יד ועיין בכ"מ סמג עשין סז טוש"ע י"ד סימן ג סעיף ב:

פניני רש"י

חרב הרי הוא כחלל. ...גזירת הכתוב הוא במסכת אהלות טומאת שת הלכה ג:
(פסחים יד: ד"ה כחלל)
קרומית של קנה. ללע של קנה:
(לקמן טו:)

רבינו גרשום

אלא דאיטמי בשרין. והוי אדם ראשון ואין כלי מטמא אלא מחמת אב הטומאה: וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה. דאין פשוטי כלי עץ מקבלין טומאה: אע"פ שיוצא ונכנס מותר. כלומר אע"פ שאין ישראל יושב ומשמר אלא יוצא ונכנס מותר הכא נמי לענין שחיטה אע"פ שיוצא ונכנס מותר: לאכול נבילה לתיאבון. כלומר מתאב לאכול בשר ואוכל נבילה לתיאבון:

שיטה מקובצת

ג) ועשאה כעין כלי. נ"ב ע' תוס' מנחות (לף לו ע"ב): **ד)** ואע"ג דקי"ל כר' דאמר אין עושין: **ה)** לא בענין כלי שרת אע"ג דבפ' התודה אמרי' נ"ב (לף עח ע"ב): **ו)** אבל קשה דאמתני' דהמקנא: